

ГЕНЕЗА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ОСНОВ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС ЩОДО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ З УКРАЇНИ

GENESIS OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF UKRAINE'S COOPERATION WITH EU COUNTRIES REGARDING DISPLACED PERSONS FROM UKRAINE

Володимир Васечко¹

*Національна академія внутрішніх справ
(пл. Солом'янська, 1, м. Київ, 03035)*

Volodymyr Vasechko

*National Academy of Internal Affairs
(1, Solomjanska Sq., Kyiv, Ukraine, 03035)*

Отримано: 25.03.2023. Затверджено: 27.04.2023

АНОТАЦІЯ

Проблеми правового регулювання вимушеної міграції та забезпечення реалізації прав осіб вимушено переміщених осіб завжди турбували міжнародне співтовариство. Особливої актуальності вони набули 24 лютого 2022 р., коли мільйони людей, рятуючи життя, вимушені були залишити територію України. Імплементативним рішенням Рада ЄС 04.03.2022 ввела в дію Директиву Ради ЄС № 2001/55/ЄС від 20.07.2001 про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у випадку масового припливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та вирішення наслідків щодо цього. У статті розглянуто становлення інституту тимчасового захисту та генези конституційно-правових основ співробітництва України з країнами Європейського Союзу щодо переміщених осіб з України. Підкреслено, що з метою удосконалення законодавства, що регулює співробітництво України з країнами-членами ЄС щодо правового статусу осіб з тимчасовим захистом в ЄС важливе значення має дослідження особливостей генези та становлення інституту тимчасового захисту на різних історичних етапах. На основі аналізу джерел права та нормативно-правові акти певного історичного періоду виокремлено три його основні напрями: перший – це генеза системи міжнародного захисту біженців та осіб, які шукають притулок, на універсальному рівні; другий – становлення системи міжнародного захисту біженців та осіб, які шукають притулок,

¹ ад'юнкт кафедри конституційного права та прав людини; orcid 0009-0006-4774-800X; e-mail: vasechko23@gmail.com

на європейському рівні; третій – формування законодавства щодо співробітництва України з країнами ЄС щодо переміщених осіб з України. На основі аналізу нормативно-правових актів ЄС, зокрема Директиви Ради ЄС № 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у випадках масового припливу переміщених осіб та про заходи підтримки балансу у зусиллях держав-членів у зв'язку з прийомом та наслідками такого прийому від 20.07.2001 та Рішенням Ради ЄС 04.03.2022, а також законодавства держав-членів ЄС, досліджено особливості отримання тимчасового захисту вимушено переміщеними особами з України у зв'язку з військовою агресією російської федерації.

Ключові слова: європейська система притулку; тимчасовий захист; права людини.

ABSTRACT

Problems of legal regulation of forced migration and ensuring the realization of the rights of forcibly displaced persons have always concerned the international community. They gained particular relevance on February 24, 2022, when millions of people, in order to save their lives, were forced to leave the territory of Ukraine. The implementation decision of the EU Council on March 4, 2022, put into effect Directive No 2001/55/EC of the EU Council of July 20, 2001, on minimum standards for giving temporary protection in case of a mass influx of displaced persons and measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof. The purpose of this article is to explore the establishment of the temporary protection institution and the genesis of constitutional and legal foundations of cooperation between Ukraine and the European Union regarding displaced persons from Ukraine. It is emphasized that in order to improve legislation regulating Ukraine's cooperation with EU member states regarding the legal status of persons with temporary protection in the EU, it is important to study the peculiarities of the genesis and establishment of the temporary protection institution at different historical stages. Based on the analysis of legal sources and normative legal acts of a certain historical period, three main directions are distinguished: the first is the genesis of the international refugee and asylum system at the universal level; the second is the formation of the international refugee and asylum system at the European level; the third is the formation of legislation regarding Ukraine's cooperation with EU countries regarding displaced persons from Ukraine. Based on the analysis of EU normative legal acts, in particular Directive No 2001/55/EC of the EU Council on minimum standards for giving temporary protection in cases of mass influx of displaced persons and measures to support the balance of efforts of member states in connection with their reception and the consequences thereof, adopted on July 20, 2001, and the EU Council Decision of March 4, 2022, as well as the legislation of EU member states, the features of obtaining temporary protection by forcibly displaced persons from Ukraine due to the military aggression of the Russian Federation have been studied.

Key words: European asylum system; temporary protection; Human Rights.

I. ВСТУП

У сучасних трагічних умовах в суспільстві відбувається переосмислення раніше сформованих правових явищ та процесів, а також формування нових та вдосконалення діючих правових відносин. У зв'язку з цим важливе значення має співробітництва України з Європейського Союзу (ЄС) загалом, та щодо переміщених осіб,

зокрема. Директивою Ради ЄС № 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 року передбачено мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у випадку масового припливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та вирішення наслідків щодо цього (далі – Директива Ради ЄС № 2001/55/ЄС)¹. Як бачимо, зазначена директива прийнята в 2001 р., але вперше введена в дію Імплементативним рішенням Ради ЄС № 2022/382/ЄС від 04.03.2022² як реакція-підтримки держав – членів ЄС вимушено переміщених осіб з України.

Вагомий внесок у наукове дослідження формування системи міжнародного захисту зробили зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема, М.Р. Аракелян, В.П. Босий, О.В. Буткевич, І.Г. Ковалішин, К.О. Нестеренко, О.Р. Поєдинок, П.М. Синявський, І.О. Сорока та ін. Окремі аспекти реалізації Директиви Ради ЄС № 2001/55/ЄС аналізуються у праці зарубіжних і українських вчених, зокрема, праці К.Б. Димова, М.В. Грушко, Олени Малиновської, Йоланта Яблонська-Бонса, В.В. Маньгори та інших.

Відтак, попри наявність значної кількості публікацій з питань становлення системи міжнародного захисту, наявність сучасних викликів зумовило потребу не лише реалізації положень Директиви Ради ЄС № 2001/55/ЄС, а й наукових напрацювань з даного питання.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Метою статті є дослідження становлення інституту тимчасового захисту та генези конституційно-правових основ співробітництва України з країнами – членами ЄС щодо переміщених осіб з України.

У ході проведеного дослідження використовувалися загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Методологія дослідження ґрунтується на принципах історизму, авторської об'єктивності, системності, всебічності, наступності (спадкоємності), а також на використанні загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення,

¹ Council Directive No 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>

² Council Implementing Decision (EU) No 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive No 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN>

класифікація, типологізація, ідеалізація (абстрагування)) та спеціальних (проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, системний, структурно-функціональний) методів.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Формування законодавства щодо співробітництва України з країнами-членами ЄС з питань переміщених осіб з України відбувається на основі міжнародних нормативно-правових актів. Для об'єктивного розкриття та розуміння інституту тимчасового захисту в сучасних умовах важливе значення має вивчення історії його виникнення та особливості розмежування нормативно-правового закріплення статусу «біженця» і статусу «особи з тимчасовим захистом».

Аналіз юридичної наукової літератури та міжнародних нормативно-правових актів дозволяє виокремити три основні напрями формування інституту тимчасового захисту. Перший – це генеза системи міжнародного захисту біженців та осіб, які шукають притулок, на універсальному рівні. Другий – становлення системи міжнародного захисту біженців та осіб, які шукають притулок, на європейському рівні. Третій – формування законодавства щодо співробітництва України з країнами ЄС щодо переміщених осіб з України.

Погоджуємося з думкою вчених, що для сучасного розуміння інституту міжнародного захисту слід брати до уваги напрацювання початку ХХ століття¹. Загалом становлення системи міжнародного захисту на універсальному рівні розпочалося після Першої світової війни, розпаду Російської та Османської імперій, коли виникла необхідність регламентації питань, пов'язаних із наданням міжнародного захисту переміщеним особам. Як наслідок, у межах діяльності Ліги Націй було підписано кілька міжнародних договорів та скликано у 1921 р. Конференцію з питань біженців, за результатами якої 27 червня 1921 р. засновано посаду Верховного Комісара у справах російських біженців.

У цей період вперше почали використовувати термін «біженець». Першою угодою у цій сфері стала Угода про видачу посвідчень особи

¹ Босий В.П. (2021). Адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: теоретичний та праксеологічний аспект: дис. ... д.ю.н.: спец. 12.00.07. Київ, Дніпро. С. 58.

російським біженцям від 05 липня 1922 р. (далі – Угода 1922 р.)¹. Метою якої була видача посвідчень особи особам, що втекли з території Російської імперії. Посвідчення було одночасно проїзним документом, але в Угоді 1922 р. було положення про те, що при поверненні до країни, яка видала посвідчення, особі необхідно отримати дозвіл на в'їзд. Наступна Угода (План видачі посвідчень особи вірменським біженцям від 31 травня 1924 р.)² була аналогічна першій, лише давала нову групу осіб, кому необхідно видати посвідчення особи. Зазначені угоди не містили визначення поняття «біженець». 12 травня 1926 р. було прийнято Угоду про видачу посвідчень особи російським та вірменським біженцям³, що об'єднала попередні дві угоди та внесла до них зміни та доповнення. Варто зазначити, що Угодою 1926 р. вперше закріплено поняття «біженець» щодо певної групи осіб. Це не було визначення поняття в сучасному розуміння, а лише об'єднання під цим терміном двох груп біженців.

Угодою 1926 р. передбачалося створення оборотного фонду покриття витрат на переїзд і розселення біженців, і навіть державам рекомендувалося зробити спеціальні внески для покриття витрат на переїзд і розселення біженців. Більша частина документу була присвячена питанням упорядкування посвідчень особи біженців, схвалювалося вклеювання зворотних віз у ці посвідчення, а діти до п'ятнадцяти років включалися до посвідчення особи їх батьків. Слід зазначити, що Угода 1926 р. мала рекомендаційний характер.

Таким чином, вищезазначені угоди були першими спробами регламентації міжнародним співтовариством проблем біженців шляхом закріплення їх особливого статусу. Водночас залишалося неврегульованими дуже багато питань. З метою їх часткового вирішення в 1928 р. було укладено кілька угод, зокрема, Угода про правовий статус російських та вірменських біженців від 30 червня 1928 р., Угода про поширення на інші категорії деяких заходів, вжитих на користь російських і вірменських біженців від 30 червня 1928 р., Угода про

¹ Arrangement with respect to the issue of certificates of identity to Russian Refugees, July 5, 1922. URL: <http://www.refworld.org/docid/3dd8b4864.html>

² Plan for the issue of a certificate of identity to Armenian Refugees 31 May 1924. Submitted for the consideration of interested governments by Dr. Nansen, High Commissioner for Russian Refugees in execution of the Resolution of the Council of the League, adopted on September 28, 1923 League of Nations, Official Journal, No 7–10. pp. 969–970.

³ Arrangement relating to the Issue of Identity Certificates to Russian and Armenian Refugees. 12 May 1926. URL: <http://www.refworld.org/pdfid/3dd8b5802.pdf>

функції представників Ліги Націй, Верховного Комісара ООН у справах біженців від 30 червня 1928 р.

Конвенція про міжнародний статус біженців від 28 жовтня 1933 р. закріплювала зобов'язання для держав-учасниць щодо низки питань, зокрема, процедуру оформлення статусу, посвідчення особи та умов праці, освіти, соціального забезпечення, податкового режиму біженців. Закріплюється необхідність створення національних комітетів у справах біженців для координації роботи органів із біженцями¹. Конвенція 1933 р. об'єднала всі категорії біженців, згадані у попередніх угодах, та зрівняла їх правовий статус.

У 1933 р. було створено Управління Верховного комісара у справах біженців, які прибули з Німеччини. Наступним документом у рамках Ліги Націй був План видачі посвідчень особи біженцям із Саарської області від 30 липня 1935 р.² Зазначений План був ще одним документом, який закріплював видачу посвідчень особи на основі походження. Згідно з текстом документа біженцем вважається будь-яка особа, яка проживала в Саарській області, залишила цю територію в результаті плебісциту і не має жодного національного паспорта. Відмінною рисою визначення поняття «біженець» у цьому документі була відсутність ознаки того, що ця особа позбавлена захисту держави походження.

Тимчасова угода про статус біженців, які прибули з Німеччини від 04 липня 1936 р. закріпила нову категорію осіб «біженці, які прибули з Німеччини», під якою згідно зі ст. 1 «мається на увазі будь-яка особа, яка оселилася в цій країні, не має будь-якого іншого громадянства, крім німецького, і щодо якого встановлено, що за законом або фактично воно не користується захистом уряду Рейху». 10 лютого 1938 р. було прийнято Конвенцію про статус біженців, які прибувають із Німеччини відповідно до якої біженцями вважалися громадяни Німеччини, і навіть особи без громадянства, які залишили німецьку територію і щодо яких встановлено, що вони не користуються захистом німецького уряду. Зазначена конвенція закріпила основні права біженців, зокрема, право на працю, соціальну допомогу,

¹ Convention relating to the International Status of Refugees. October 28, 1933. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%20159/v159.pdf>

² Plan for the Issue of a Certificate of Identity to Refugees from the Saar, July 30, 1935. League of Nations, Official Journal, 1935, No 10-12. pp. 1681-1682.

освіту та професійну підготовку. Крім того, у 1938 р. було створено у рамках Ліги Націй Управління Верховного комісара у справах біженців, функціями якого були контроль над набуттям чинності відповідних конвенцій, координація діяльності щодо еміграції і розселення біженців, надання їм правової та політичної допомоги тощо.

14 вересня 1939 р. було прийнято Додатковий протокол до Тимчасової угоди про статус біженців, які прибули з Німеччини від 04 липня 1936 р. та Конвенції про статус біженців з Німеччини 10 лютого 1938 р., що поширив їх дію і на австрійських біженців, під якими розумілися громадяни Австрії, які не мали іншого громадянства, крім німецького, та особи без громадянства, які залишили Австрію, які не користувалися захистом уряду Рейху. Ще однією особливістю зазначених документів було те, що вони закріплювати положення відповідно до якої не вважалися біженцями особи, які залишили Німеччину за особистими міркуваннями.

Таким чином, можемо зазначити, що перші міжнародні акти щодо закріплення статусу біженця передбачали його наступні ознаки: певне національне чи етнічне походження; перебування за межами країни свого походження чи постійного проживання; неможливість використання захисту від держави свого походження або постійного проживання; не набуття іншого громадянства.

Після Другої світової війни проблема біженців та переміщених осіб особливо загострилася та виникла необхідність вдосконалення системи міжнародного захисту¹. На думку О.І. Безпалової, одним з основних документів, що визначає поняття «біженець» як міжнародно-правовий термін, є Устав Міжнародної організації у справах біженців 1948 р.² Зокрема, до біженців відносилися такі особи: 1) жертви нацистського або фашистського режимів, або режимів, що брали участь у Другій світовій війні на боці фашистських режимів, жертви квіслінгівських або подібних до них режимів; 2) іспанські республіканці та інші жертви фалангістського режиму в Іспанії; 3) особи, які розглядалися як біженці до початку Другої світової війни з причин расового, релігійного або національного характеру

¹ Мельничук О.І. (2016). Міжнародно-правові аспекти міграційної кризи. *Актуальні проблеми правознавства*. № 1. С. 63.

² Безпалова О.І. (2017). Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві: *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб*: Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 20 квітня 2017 р.). С. 10–19.

або внаслідок їх політичних переконань; 4) особи, які проживали в Німеччині та Австрії і, мали єврейське походження, або іноземці, які не мали підданства, виявилися жертвами нацистських переслідувань; 5) особи, які внаслідок подій, що відбулися після початку Другої світової війни, не можуть і не хочуть користуватися захистом держави свого походження; 6) біженцями вважалися і безпритульні діти, які є військовими сиротами, чи діти, батьки яких зникли безвісти¹.

Водночас, варто звернути увагу, що в рамках ООН, в резолюціях (наприклад, резолюція Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62 (I) від 15 грудня 1946 р.) та Уставі Міжнародної організації у справах біженців 1948 р., крім визначення поняття «біженець», було закріплено поняття «переміщені особи», під якими в той час розумілися «особи, які були вислані з країни свого громадянства ... або змушені були залишити її, наприклад, особи, які були примушені до примусової праці або які були вислані з расових, релігійних чи політичних міркувань»². Згодом термін «переміщені особи» втратив своє первісне значення. Таким чином, закріплено використання індивідуального підходу щодо біженців та переміщених осіб шляхом встановлення загальних критеріїв.

Загальна декларація прав людини, прийнята в 1948 р., закріпила право кожної людини шукати притулок³. Резолюція 428 (V) Генеральна Асамблея ООН 1950 р. схвалила Статут Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН). 28 червня 1951 р. було прийнято Конвенцію про статус біженців⁴. Обидва вищезазначені документи містять дуже подібні трактування поняття «біженець», ознаками якого є: перебування особи поза своєї країни чи звичайного місця проживання; неможливість чи небажання користуватися захистом цієї країни; обґрунтоване побоювання за життя, свободу та безпеку; на відміну від Статуту УВКБ ООН у Конвенції 1951 р. закріплено не чотири, а п'ять ознак переслідування. Поряд

¹ Босий В.П. (2021). Адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: теоретичний та праксеологічний аспект: дис. ... д.ю.н.: спец. 12.00.07. Київ, Дніпро. С. 59.

² Резолюція ГА ООН A/RES/62(I) від 15.12.1946. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/035/19/img/NR003519.pdf>

³ Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

⁴ Конвенція про статус біженців від 28.07.1951. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text

із переслідуваннями за ознакою раси, віросповідання, громадянства та політичних переконань було додано ще й переслідування особи через належність до певної соціальної групи; неможливість особи з зазначених причин повернутися до своєї країни.

Конвенція про статус біженців 1951 р. поширювало свою дію лишена осіб, які стали біженцями внаслідок подій, що сталися до 01 січня 1951 р., а відтак, не було враховано нові ситуації, в результаті яких особи можуть потребувати притулку, але не підпадають під дію зазначеної конвенції. З метою вирішення цієї проблеми було підписано Протокол щодо статусу біженців, що набрав чинності 04 жовтня 1967 р. У ч. 2 ст. 1 Протоколу визначено, що термін «біженець», за винятком означених у цій статті випадків, означає будь-яку особу, яка підпадає під визначення ст. 1 Конвенції з вилученням слів «в результаті подій, які сталися до 01 січня 1951 року...» та слів «...унаслідок таких подій» у статті 1 А (2)¹.

Неодноразово в науковій літературі зверталася увага на те, що поза дією універсальних міжнародних актів щодо отримання статусу біженця залишаються категорії осіб, які потребують міжнародного захисту, але не підпадають під дію вищезазначених актів². Відтак, крім вдосконалення нормативно-правового забезпечення отримання статусу біженця, міжнародним співтовариством відбувається формування нормативної бази щодо отримання міжнародного захисту іншими категоріями осіб, які не підпадають під категорію біженців. Серед них варто назвати Резолюцію А/RES/1167 (XII), ухвалену Генеральною Асамблеєю ООН 26 листопада 1957 р., згідно з якою УВКБ ООН було уповноважено використовувати «добрі послуги» для «заохочення внесків» китайським біженцям; Резолюцію ГА ООН А/RES/1388 (XIV) 1959 р., що закріпила за УВКБ ООН право надавати «добрі послуги» тим категоріям біженців, які не підпадають під дію міжнародного правового визначення біженця; Резолюцію А/RES/1006(ES-II) та А/RES/1039(XI) ГА ООН 1956 р., дозволили УВКБ ООН надавати допомогу за «масового результату» приблизно 200 тисячам біженців з Угорщини; Резолюцію

¹ Босий В.П. (2021). Адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: теоретичний та праксеологічний аспект: дис. ... д.ю.н.: спец. 12.00.07. Київ, Дніпро. С. 62.

² Котляр О.І. (2013). Визначення поняття «біженець» у міжнародних документах. *Адвокат*. № 6(153). С. 39.

A/RES/2039 (XX) 1965 р., що об'єднала різні категорії осіб, яким УВКБ ООН надає допомогу та інші.

Міжнародні акти універсального характеру у сфері вимушеної міграції є основою створення регіональних систем захисту біженців та осіб, які шукають притулок. По-перше, регулювання на регіональному рівні є проміжною стадією між універсальним і національним регулюванням. По-друге, регламентує отримання міжнародного захисту особами, які не підпадають під категорії біженців. Як слушно зазначає Я.П. Турецька, що з появою нових обставин (наприклад, збройні конфлікти, екологічні катастрофи тощо), виникла потреба у створенні інституту субсидіарного захисту шукачів притулку для надання захисту особам, які не підпадають критеріям статусу біженця. Відтак, країни Європи на регіональному рівні поряд із статусом біженця почали надавати особам додатковий і тимчасовий захист; протекційний, субсидіарний чи гуманітарний статус; дозвіл на тимчасове перебування й тимчасове відстрочення вислання тощо¹. Таким чином, можемо виокремити другий напрямок – формування регіональної європейської системи захисту. Найбільш ефективно правове регулювання цієї сфери в Європі здійснюється нормами європейського права, яке включає норми права ЄС та положення Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 р.²

Формування європейської системи тимчасового захисту інтенсивно розпочалося з 1990-х років та пов'язане із масовим прибуттям біженців з колишньої Югославії, які формально не підпадали під дію Конвенції про статус біженців. Відтак 25 вересня 1995 р. Рада ЄС ухвалила Резолюцію про розподіл тягаря щодо прийому та проживання переміщених осіб на тимчасовій основі, а 4 березня 1996 р. – Рішення 96/198/ЖНА щодо порядку попередження та надзвичайні процедури при розподілі тягаря з прийому та проживання переміщених осіб на тимчасовій основі³.

¹ Турецька Я.П. (2019). Конституційно-процесуальний статус біженця, як вид правового статусу іноземця: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Ужгород. С. 29–30.

² Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

³ Малиновська О. (2022). Тимчасовий захист: виникнення, еволюція, сутність. *Migration & Law*. Vol. 2 (issues 5-6). С. 12–13.

Отже, у рамках ЄС формується власна система захисту біженців та осіб, які шукають притулку. Крім двох вищезазначених основних європейських актів щодо регламентації процедури надання тимчасового захисту (Директива Ради ЄС № 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 р. та Імплементційне рішення Ради ЄС № 2022/382/ЄС від 04 березня 2022 р.) або статусу біженця, ще варто назвати Рішення Ради № 2000/596/ЄС від 28 вересня 2000 р. про заснування Європейського фонду біженців¹, Регламент (ЄС) № 2018/1806 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 р. про перелік третіх країн, громадяни яких повинні мати візи під час перетину зовнішніх кордонів, і тих, громадяни яких звільнені від цієї вимоги², Рекомендація Комісії (ЄС) № 2020/1366 від 23 вересня 2020 року щодо механізму ЄС для підготовки та управління кризами, пов'язаними з міграцією³, Регламент (ЄС) № 2021/836 Європейського парламенту та Ради від 20 травня 2021 р. про внесення змін до Рішення № 1313/2013/ЄС щодо механізму цивільного захисту Союзу⁴; Регламент (ЄС) № 2021/1147 Європейського Парламенту та Ради від 7 липня 2021 р. про створення Фонду надання притулку, міграції та інтеграції⁵ та інші.

Відповідно до Директива Ради ЄС № 2001/55/ЄС тимчасовий захист – це процедура виключного характеру із забезпечення в разі масового притоку або очікуваного масового притоку переміщених осіб з третіх країн, які не можуть повернутися в країну свого походження, невідкладного та тимчасового захисту цих осіб, особливо за наявності ризику, що система притулку не зможе впоратися з припливом без збитку для ефективності свого функціонування в інтересах

¹ Council Decision 2000/596/EC of 28 September 2000 establishing a European Refugee Fund. URL: <https://www.europeansources.info/record/2000-596-ec-council-decision-of-28-september-2000-establishing-a-european-refugee-fund/>

² Regulation (EU) 2018/1806 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1806>

³ Commission Recommendation (EU) 2020/1366 of 23 September 2020 on an EU mechanism for preparedness and management of crises related to migration. URL: [https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112246/140189/F-2111285558/EEU-112246%20\(EU\).pdf](https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112246/140189/F-2111285558/EEU-112246%20(EU).pdf)

⁴ Regulation (EU) 2021/836 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2021 amending Decision No 1313/2013/EU on a Union Civil Protection Mechanism. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0836>

⁵ Regulation (EU) 2021/1147 of the European Parliament and of the Council of 7 July 2021 establishing the Asylum, Migration and Integration Fund. URL: [https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112581/140723/F-2064625010/EEU-112581%20\(EN\).pdf](https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112581/140723/F-2064625010/EEU-112581%20(EN).pdf)

зацікавлених осіб, а також інших осіб, які звертаються за наданням їм захисту¹.

Директива Ради ЄС стосовно мінімальних стандартів для кваліфікації та статусу громадян третьої країни й осіб без громадянства як біженців або як осіб, що потребують міжнародного захисту з інших причин, а також суті захисту, що надається від 29 квітня 2004 р. закріпила положення, що норми щодо статусу біженця варто доповнити заходами додаткових форм захисту, пропонуючи відповідний захист кожному, хто потребує його². Пізніше ще було ухвалено ряд директив, що стосувалися правового статусу біженців.

Таким чином, на регіональному європейському рівні виокремлюють три форми захисту: надання притулку (під яким мають на увазі статус біженця), додатковий захист та тимчасовий захист.

Третій напрям стосується формування законодавства щодо співробітництва України з країнами ЄС щодо переміщених осіб з України. Приступаючи до аналізу зазначеного напрямку, слід коротко проаналізувати формування національного законодавства щодо вимушеної міграції.

Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Тимчасового положення про порядок визначення статусу біженців з Республіки Молдова і надання їм допомоги» від 08 липня 1992 р. № 378 вперше в українському законодавстві закріпила визначення поняття «біженець», під яким розумілися особи, які вимушено залишили місце свого постійного проживання в районах бойових дій у Республіці Молдова внаслідок загрози для свого життя і здоров'я та прибули на територію України з метою тимчасового перебування³. У зв'язку з цим, український вчений В.П. Босий зазначає, що сфера застосування даної постанови поширювалася лише на обмежене коло осіб,

¹ Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>

² Директива Совета 2004/83/EC от 29 апреля 2004 г. относительно минимальных стандартов для квалификации и статуса граждан третьей страны и лиц без гражданства как беженцев или как лиц, нуждающихся в международной защите по другим причинам, а также сути предоставляемой защиты. URL: http://unhcr.org.ua/img/uploads/dir_min%20stand%20qualif_29.04.2004.pdf

³ Про затвердження Тимчасового положення про порядок визначення статусу біженців з Республіки Молдова і надання їм допомоги: постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.1992. № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-92-%D0%BF#Text>

а запропоноване визначення терміна не відповідало тлумаченням, встановленим у міжнародно-правових актах¹.

24 грудня 1993 р. було прийнято Закон України «Про біженців» (втратив чинність), що регламентував процедуру дотримання статусу біженця, а саме: поняття «біженець» майже повторює визначення закріплене в Конвенції про статус біженців 1951 р.

Відповідно до Конституції України іноземцям та особам без громадянства, в порядку, встановленому законом, може бути надано притулок. Ці категорії осіб, що перебувають в Україні на законних підставах, можуть користуватися тими самими правами й свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України².

У 2001 р. було прийнято нову редакцію Закону України «Про біженців» (втратив чинність), який вже містив більш повне визначення поняття «біженець», що повністю відповідало Конвенції про статус біженців 1951 р. та створені необхідні умови для приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців³. У 2002 р. Україна приєдналася до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців⁴.

Законом України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08 липня 2011 р. встановлено, що Україна може надавати захист іноземцям та особам без громадянства шляхом визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового або тимчасового захисту⁵. Відтак, було законодавчо закріплено можливість отримання в Україні додаткового або тимчасового захисту. Зокрема, під «особами, які потребують тимчасового захисту» розумілися іноземці та особи без громадянства, які масово вимушені

¹ Босий В.П. (2021). Адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: теоретичний та праксеологічний аспект: дис. ... д.ю.н.: спец. 12.00.07. Київ, Дніпро. С. 67.

² Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

³ Босий В.П. (2021). Адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: теоретичний та праксеологічний аспект: дис. ... д.ю.н.: спец. 12.00.07. Київ, Дніпро. С. 68–69.

⁴ Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців: Закон України від 10.01.2002. № 2942-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2942-14#Text>

⁵ Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011. № 3671-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>

шукати захисту в Україні внаслідок зовнішньої агресії, іноземної окупації, громадянської війни, зіткнень на етнічній основі, природних чи техногенних катастроф або інших подій, що порушують громадський порядок у певній частині або на всій території країни походження¹.

Таким чином, поділяємо думку, що українське законодавство в сфері надання статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту, узгоджене з основними міжнародно-правовими актами з даного питання. Як наслідок, можемо зазначити, що співпраця України з ЄС щодо переміщених осіб складається по-перше, з формування національного законодавства щодо надання статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту; по-друге, із законодавства, що формує і регламентує відносини України з Європейським Союзом.

Проведення політичних, соціально-економічних та правових реформ в Україні відбувається в рамках євроінтеграційного курсу України, який з декларативного зовнішньополітичного курсу поступово перетворюється на комплексну внутрішню політику реформ. У зв'язку з цим важливе значення мало прийняття Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору)» від 07 лютого 2019 р. № 2680-VIII, що свідчить про гарантування стабільності європейського напрямку розвитку нашої держави та зобов'язання дотримуватися стабільності конституційного ладу². Закріплення курсу інтеграції до ЄС і НАТО на рівні Основного Закону – це сигнал західним партнерам України, оскільки фіксація в Конституції означає, що цей курс визначено і змінити його буде або складно, або практично неможливо³.

На новий рівень співробітництва з країнами ЄС Україна вийшла після 24 лютого 2022 р. Імплементативним рішенням Ради ЄС від 04 березня 2022 р. було введено в дію Директивою Ради

¹ Там само.

² Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII. *Голос України*, 20 лютого 2019. № 34.

³ Черняк Є.В. (2019). Роль глави держави в охороні Конституції України. *Порівняльно-анаталітичне право*. № 6. С. 106.

№ ЄС 2001/55/ЄС. Дія її норм поширюється на таку категорії осіб: 1) громадяни України, які проживали на території України і вимушено залишили Україну 24 лютого 2022 р. або після цієї дати внаслідок військової агресії РФ; 2) особи без громадянства та громадяни третіх країн, крім України, які користувалися міжнародним захистом або еквівалентним національним захистом в Україні до 24 лютого 2022 р.; 3) члени сімей осіб, зазначених у пункті 1 та 2, у тому числі (а) чоловік/дружина (неодружений партнер у фактичних шлюбних відносинах, якщо законодавство або практика відповідної держави-члена розглядає неодружені пари таким же чином, як і подружжя); (б) неповнолітні неодружені діти особи, зазначеної в пункті 1 та 2, або її дружини/чоловіка, незалежно від того, народжені вони у шлюбі чи поза шлюбом, або усиновлені; (в) інші близькі родичі, які проживали разом як частина сім'ї під час обставин, пов'язаних з масовим впливом переміщених осіб, і які повністю або переважно перебували на утриманні особи, зазначеної в 1 та 2 в той час; 4) громадяни третіх країн, які на законних підставах проживали в Україні до 24 лютого 2022 р. на підставі дійсного дозволу на постійне проживання відповідно до законодавства України та які не можуть повернутися в безпечних та довготривалих умовах до своєї країни або регіону походження¹. Вимушено переміщені особи з України отримали ряд прав, зокрема, право на проживання, працю, освіту, медичну допомогу, соціальний захист та інші. Відтак, постала проблема налагодження співпраці України з країнами ЄС щодо реалізації вимушено переміщеними особами з України зазначених прав.

23 червня 2022 р. Європейська рада надала Україні статус кандидата на членство в ЄС та відзначила високий рівень секторальної інтеграції в різних сферах суспільного життя. Відтак, продовжується гармонізація українського законодавства з європейським в різних сферах суспільного життя, в тому числі і щодо правового статусу вимушено переміщених осіб з України в Європейський Союз.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення робочої групи щодо захисту прав і свобод громадян України, які перебувають

¹ Council Directive No 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>

на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи» від 09.04.2022 № 425 затверджено положення про склад та положення про робочу групу щодо захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи як тимчасовий консультативно-дорадчий орган Кабінету Міністрів України, основними завданнями якої є: забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи, та створення у найкоротший строк всіх необхідних умов для їх повернення на територію України; визначення шляхів і способів вирішення проблемних питань щодо захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи; удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи¹.

Відповідно до положень статей 11 і 21 Конвенції ООН про права дитини, статті 7 Європейської конвенції про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми, статей 5, 16, 23 Конвенції про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей, статей 1, 3, 4 Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, статті 8 Європейської конвенції з прав людини, Керівних принципів щодо альтернативного догляду за дітьми та з метою уникнення конфліктів між правовими системами держав тимчасового перебування переміщених (евакуйованих) дітей – громадян України і забезпечення міжурядової співпраці із захисту прав та найкращих інтересів таких дітей 07 липня 2022 р. було прийнято постанову Кабінету Міністрів України «Деякі питання повернення дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) за межі України з метою отримання тимчасового захисту під час воєнного стану в Україні» № 794².

¹ Про утворення робочої групи щодо захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.04.2022 № 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2022-п#Text>

² Деякі питання повернення дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) за межі України з метою отримання тимчасового захисту під час воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.07.2022 № 749. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-2022-п#Text>

Варто зазначити, що найбільший резонанс в суспільстві викликав «Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки» від 17.10.2022 № 8131¹. Зокрема, законопроект № 8131 передбачає імплементацію в українське законодавство міжнародних стандартів обміну інформацією про фінансові рахунки. Мова йде про два міжнародних стандарти в сфері прозорості і обміну інформацією для податкової мети: Загальний стандарт звітності та перевірки інформації про фінансові рахунки (CRS), що передбачає збір інформації про рахунки фінансовими установами і щорічний обмін нею з корайнами-партнерами; Стандарт про обміну інформацією по запиту (EOIR). Про запровадження цих стандартів Україна зобов'язалася ще в 2021 р. А в 2022 р. Державна податкова служба приєдналася до багатосторонньої угоди CRS відповідно до статті 6 Конвенції про взаємну адміністративну допомогу в податкових справах. 20 березня 2023 р. схвалено Закон України № 2970-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки»².

IV. ВИСНОВКИ

Таким чином, із метою удосконалення законодавства, що регулює співробітництво України з країнами-членами ЄС щодо правового статусу осіб з тимчасовим захистом в ЄС важливе значення має дослідження особливостей генези та становлення інституту тимчасового захисту на різних історичних етапах. Історичні джерела права та нормативно-правові акти певного історичного періоду дають підстави виокремити три його основні напрями: перший – це генеза системи міжнародного захисту біженців та осіб, які шукають притулок, на універсальному рівні; другий – становлення системи

¹ Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки від 17.10.2022 № 8131. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40674>

² Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки: Закон України від 20.03.2023 № 2970-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2970-IX#Text>

міжнародного захисту біженців та осіб, які шукають притулок, на європейському рівні; третій – формування законодавства щодо співробітництва України з країнами ЄС щодо переміщених осіб з України. Підсумовуючи, варто зазначити, що історико-правовий аналіз досліджуваної проблематики, дозволяє виявити первинні спроби нормативно-правового закріплення та реалізації норм щодо прав та обов'язків вимушено переміщених осіб за межі України, що дозволить у майбутньому вдосконалити норми як національного, так і європейського законодавства.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Безпалова О.І. (2017). Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві: *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб*: Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 20 квітня 2017 р.). С. 10–19.
2. Босий В.П. (2021). Адміністративно-правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: теоретичний та праксеологічний аспект: дис. ... д.ю.н.: спец. 12.00.07. Київ, Дніпро. 419 с.
3. Деякі питання повернення дітей, які тимчасово переміщені (евакуйовані) за межі України з метою отримання тимчасового захисту під час воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.07.2022 № 749. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-2022-п#Text>
4. Директива Совета 2004/83/ЕС от 29 апреля 2004 г. относительно минимальных стандартов для квалификации и статуса граждан третьей страны и лиц без гражданства как беженцев или как лиц, нуждающихся в международной защите по другим причинам, а также сути предоставляемой защиты. URL: http://unhcr.org.ua/img/uploads/dir_min%20stand%20qualif_29.04.2004.pdf
5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015
6. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
7. Конвенція про статус біженців від 28.07.1951. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text
8. Конституція України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
9. Котляр О.І. (2013). Визначення поняття «біженець» у міжнародних документах. *Адвокат*. № 6(153). С. 36–40.
10. Малиновська О. (2022). Тимчасовий захист: виникнення, еволюція, сутність. *Migration & Law*. Vol. 2 (issues 5-6). С. 5–30.
11. Мельничук О.І. (2016). Міжнародно-правові аспекти міграційної кризи. *Актуальні проблеми правознавства*. № 1. С. 62–67.
12. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011. № 3671-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text>
13. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII. *Голос України*, 20 лютого 2019. № 34.
14. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну

- інформацією про фінансові рахунки: Закон України від 20.03.2023 № 2970-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2970-IX#Text>
15. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо імплементації міжнародного стандарту автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки від 17.10.2022 № 8131. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40674>
 16. Про затвердження Тимчасового положення про порядок визначення статусу біженців з Республіки Молдова і надання їм допомоги: постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.1992. № 378. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-92-%D0%BF#Text>
 17. Про приєднання України до Конвенції про статус біженців та Протоколу щодо статусу біженців: Закон України від 10.01.2002. № 2942-III. URL: <http://zakon.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2942-14#Text>
 18. Про утворення робочої групи щодо захисту прав і свобод громадян України, які перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.04.2022 № 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2022-п#Text>
 19. Резолюція ГА ООН А/RES/62(І) від 15.12.1946. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/035/19/img/NR003519.pdf>
 20. Турецька Я.П. (2019). Конституційно-процесуальний статус біженця, як вид правового статусу іноземця: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Ужгород, 211 с.
 21. Черняк Є.В. (2019). Роль глави держави в охороні Конституції України. *Порівняльно-анаталітичне право*. № 6. С. 106–110.
 22. Arrangement relating to the Issue of Identity Certificates to Russian and Armenian Refugees. 12 May 1926. URL: <http://www.refworld.org/pdfid/3dd8b5802.pdf>
 23. Arrangement with respect to the issue of certificates of identity to Russian Refugees, July 5, 1922. URL: <http://www.refworld.org/docid/3dd8b4864.html>
 24. Commission Recommendation (EU) No 2020/1366 of 23 September 2020 on an EU mechanism for preparedness and management of crises related to migration. URL: [https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112246/140189/F-2111285558/EEU-112246%20\(EU\).pdf](https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112246/140189/F-2111285558/EEU-112246%20(EU).pdf)
 25. Convention relating to the International Status of Refugees. October 28, 1933. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%20159/v159.pdf>
 26. Council Decision No 2000/596/EC of 28 September 2000 establishing a European Refugee Fund. URL: <https://www.europeansources.info/record/2000-596-ec-council-decision-of-28-september-2000-establishing-a-european-refugee-fund/>
 27. Council Directive No 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>
 28. Council Implementing Decision (EU) No 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive No 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN>
 29. Plan for the issue of a certificate of identity to Armenian Refugees 31 May 1924. Submitted for the consideration of interested governments by Dr. Nansen, High Commissioner for Russian Refugees in execution of the Resolution of the Council of the League, adopted on September 28, 1923 League of Nations, Official Journal. No 7–10. pp. 969–970.
 30. Plan for the Issue of a Certificate of Identity to Refugees from the Saar, July 30, 1935. League of Nations, Official Journal, 1935, No 10–12. pp. 1681–1682.
 31. Regulation (EU) No 2018/1806 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 listing the third countries whose nationals must be in possession

of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1806>

32. Regulation (EU) No 2021/836 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2021 amending Decision No 1313/2013/EU on a Union Civil Protection Mechanism. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0836>
33. Regulation (EU) No 2021/1147 of the European Parliament and of the Council of 7 July 2021 establishing the Asylum, Migration and Integration Fund. URL: [https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112581/140723/F-2064625010/EEU-112581%20\(EN\).pdf](https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112581/140723/F-2064625010/EEU-112581%20(EN).pdf)

REFERENCES

1. Bezpalova O.I. (2017). Osoblyvosti vyznachennya prav bizhentsiv u mizhnarodnomu zakonodavstvi [Peculiarities of defining the rights of refugees in international legislation]: *Implementation and protection of the rights of internally displaced persons: International science and practice conf.* (Uzhhorod, April 20, 2017). pp. 10–19 [in Ukrainian]
2. Bosyi V.P. (2021). Administratyvno-pravovyi status bizhentsiv ta osib, yaki potrebuyut' dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu: teoretychnyy ta prakseolohichnyy aspekt [Administrative and legal status of refugees and persons in need of additional or temporary protection: theoretical and praxeological aspect: dissertation]: Doctor of Jurisprudence: special. 12.00.07. Kyiv, Dnipro. 419 p. [in Ukrainian]
3. Deyaki pytannya povnennya ditey, yaki tymchasovo peremishcheni (evakuyovani) za mezhi Ukrainy z metoyu otrymannya tymchasovoho zakhystu pid chas voyennoho stanu v Ukraini [Some issues of the return of children temporarily displaced (evacuated) outside of Ukraine for the purpose of receiving temporary protection during martial law in Ukraine]: *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07/07/2022 No 749*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-2022-п#Text> [in Ukrainian]
4. Direktiva Soveta 2004/83/ES ot 04/29/2004 otnositel'no minimal'nykh standartov dlya kvalifikatsii i statusa grazhdan tret'yey strany i lits bez grazhdanstva kak bezhentsev ili kak lits, nuzhdayushchikhsya v mezhdunarodnoy zashchite po drugim prichinam, a takzhe suti predostavlyayemoy zashchity [Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 concerning the minimum standards for the qualifications and status of third-country nationals and stateless persons as refugees or as persons in need of international protection for other reasons, as well as the nature of the protection granted]. URL: http://unhcr.org.ua/img/uploads/dir_min%20stand%20qualif_29.04.2004.pdf [in Russian]
5. Zahalna deklaratsiya prav lyudyny vid 10.12.1948 [Universal Declaration of Human Rights dated 12/10/1948]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 [in Ukrainian]
6. Konventsiya pro zakhyst prav i osnovopolozhnykh svobod lyudyny vid 04.11.1950 [Convention on the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of 11/04/1950]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 [in Ukrainian]
7. Konventsiya pro status bizhentsiv vid 28.07.1951 [Convention on the Status of Refugees dated 07/28/1951]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text [in Ukrainian]
8. Constitution of Ukraine. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> [in Ukrainian]
9. Kotlyar O.I. (2013). Vyznachennya ponyattya «bizhenets» u mizhnarodnykh dokumentakh [Definition of the concept of „refugee“ in international documents]. *Lawyer*. No 6(153). pp. 36–40 [in Ukrainian]

10. Malinovska O. (2022). Temporary protection: origin, evolution, essence. *Migration & Law*. Vol. 2 (issues 5-6). pp. 5–30 [in Ukrainian].
11. Melnychuk O.I. (2016). Mizhnarodno-pravovi aspekty mihratsiyanoi kryzy [International legal aspects of the migration crisis]. *Actual problems of jurisprudence*. No 1. pp. 62–67 [in Ukrainian].
12. Pro bizhentsiv ta osib, yaki potrebuyut dodatkovoho abo tymchasovoho zakhystu [On refugees and persons in need of additional or temporary protection]: *Law of Ukraine dated 07/08/2011 No 3671-VI*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17#Text> [in Ukrainian]
13. Pro vnesennya zmin do Konstytutsiyi Ukrayiny (shchodo stratehichnoho kursu derzhavy na nabuttya povnopravnogo chlenstva Ukrayiny v Yevropeys'komu Soyuzi ta v Orhanizatsiyi Pivnichnoatlantychnoho dohovoru) [On amendments to the Constitution of Ukraine (regarding the strategic course of the state to acquire full membership of Ukraine in the European Union and the North Atlantic Treaty Organization)]: *Law of Ukraine dated 02/07/2019 No 2680-VIII. Golos Ukrainy*, 20 February 2019. No 34 [in Ukrainian]
14. Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo implementatsiyi mizhnarodnoho standartu avtomatychnoho obminu informatsiyeyu pro finansovi rakhunky [On amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the implementation of the international standard for automatic exchange of information on financial accounts]: *Law of Ukraine dated 03/20/2023 No 2970-IX*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2970-IX#Text> [in Ukrainian]
15. Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny shchodo implementatsiyi mizhnarodnoho standartu avtomatychnoho obminu informatsiyeyu pro finansovi rakhunky vid 17.10.2022 No 8131 [Draft Law on Amendments to the Tax Code of Ukraine on the Implementation of the International Standard for the Automatic Exchange of Information on Financial Accounts dated 10/17/2022 No 8131]. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40674> [in Ukrainian]
16. Pro zatverdzhennya Tymchasovoho polozhennya pro porядok vyznachennya statusu bizhentsiv z Respubliki Moldova i nadannya yim dopomohy [On the approval of the Temporary Regulation on the procedure for determining the status of refugees from the Republic of Moldova and providing them with assistance]: *resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 07/08/1992. No 378*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-92-%D0%BF#Text> [in Ukrainian]
17. Pro pryednannya Ukrayiny do Konventsiyi pro status bizhentsiv ta Protokolu shchodo statusu bizhentsiv [On the accession of Ukraine to the Convention on the Status of Refugees and the Protocol on the Status of Refugees]: *Law of Ukraine dated 01/10/2002 No 2942-III*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2942-14#Text> [in Ukrainian]
18. Pro utvorennya robochoyi hrupy shchodo zakhystu prav i svobod hromadyan Ukrayiny, yaki перебувають на території держав – членів ЄС та інших держав як тимчасово переміщені особи [On the formation of a working group on the protection of the rights and freedoms of citizens of Ukraine who are on the territory of EU member states and other states as temporarily displaced persons]: *Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 04/09/2022 No 425*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/425-2022-n#Text> [in Ukrainian]
19. Resolution of the UN General Assembly A/RES/62(I) dated 12/15/1946. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/035/19/img/NR003519.pdf> [in Ukrainian]
20. Turetska YA.P. (2019). Konstytutsiyno-protseualnyy status bizhentsya, yak vyd pravovoho statusu inozemtsya [Constitutional and procedural status of a refugee as a type of legal status of a foreigner]: diss. ... candidate law Sciences: specialist 12.00.02. Uzhhorod, 211 p. [in Ukrainian]

21. Chernyak Y.V. (2019). Rol hlavy derzhavy v okhoroni Konstytutsiyi Ukrayiny [The role of the head of state in protecting the Constitution of Ukraine]. *Comparative and analytical law*. No 6. pp. 106–110 [in Ukrainian]
22. Arrangement relating to the Issue of Identity Certificates to Russian and Armenian Refugees. 12 May 1926. URL: <http://www.refworld.org/pdfid/3dd8b5802.pdf>
23. Arrangement with respect to the issue of certificates of identity to Russian Refugees, July 5, 1922. URL: <http://www.refworld.org/docid/3dd8b4864.html>
24. Commission Recommendation (EU) No 2020/1366 of 23 September 2020 on an EU mechanism for preparedness and management of crises related to migration. URL: [https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112246/140189/F-2111285558/EEU-112246%20\(EU\).pdf](https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112246/140189/F-2111285558/EEU-112246%20(EU).pdf)
25. Convention relating to the International Status of Refugees. October 28, 1933. URL: <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/LON/Volume%20159/v159.pdf>
26. Council Decision No 2000/596/EC of 28 September 2000 establishing a European Refugee Fund. URL: <https://www.europeansources.info/record/2000-596-ec-council-decision-of-28-september-2000-establishing-a-european-refugee-fund/>
27. Council Directive No 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between the Member States in receiving such persons and bearing the consequences. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32001L0055>
28. Council Implementing Decision (EU) No 2022/382 of 4 March 2022 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive No 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022D0382&from=EN>
29. Plan for the issue of a certificate of identity to Armenian Refugees 31 May 1924. Submitted for the consideration of interested governments by Dr. Nansen, High Commissioner for Russian Refugees in execution of the Resolution of the Council of the League, adopted on September 28, 1923 League of Nations, Official Journal. No 7–10. pp. 969–970.
30. Plan for the Issue of a Certificate of Identity to Refugees from the Saar, July 30, 1935. *League of Nations, Official Journal*. 1935. No 10–12. pp. 1681–1682.
31. Regulation (EU) No 2018/1806 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1806>
32. Regulation (EU) No 2021/836 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2021 amending Decision No 1313/2013/EU on a Union Civil Protection Mechanism. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0836>
33. Regulation (EU) No 2021/1147 of the European Parliament and of the Council of 7 July 2021 establishing the Asylum, Migration and Integration Fund. URL: [https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112581/140723/F-2064625010/EEU-112581%20\(EN\).pdf](https://www.ilo.org/dyn/natlex/docs/ELECTRONIC/112581/140723/F-2064625010/EEU-112581%20(EN).pdf)